

Conseil de l'Égalité des Chances entre Hommes et Femmes
Raad van de Gelijke Kansen voor Mannen en Vrouwen
Rat für Chancengleichheit zwischen Männern und Frauen

**ADVIES NR. 68 VAN HET BUREAU VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN
VOOR MANNEN EN VROUWEN VAN 14 FEBRUARI 2003 BETREFFENDE DE
OPTREKKING VAN DE PLAFONDS VAN DE VOOR GEPENSIONEERDEN
TOEGESTANE ARBEID VANAF 1 JANUARI 2002.
BEKRACHTIGD DOOR DE RAAD OP 10 APRIL 2003.**

ADVIES NR. 68 VAN HET BUREAU VAN DE RAAD VAN DE GELIJKE KANSEN VOOR MANNEN EN VROUWEN VAN 14 FEBRUARI 2003 BETREFFENDE DE OPTREKKING VAN DE PLAFONDS VAN DE VOOR GEPENSIONEERDEN TOEGESTANE ARBEID VANAF 1 JANUARI 2002. BEKRACHTIGD DOOR DE RAAD OP 10 APRIL 2003.

INLEIDING

Principieel mogen gepensioneerden geen beroepsactiviteiten meer uitoefenen, behalve als de inkomsten die zij door die beroepsactiviteiten verwerven bepaalde, bij wet vastgestelde grenzen niet overschrijden. Het bedrag van die toegestane inkomsten schommelt naargelang het pensioen van de betrokkenen is ingegaan voor of na de wettelijke pensioenleeftijd, zij kinderen ten laste hebben of niet, het statuut –werknemer of zelfstandige – waaronder de gepensioneerden die beroepsactiviteit willen uitoefenen.

Bovendien moet het uitoefenen van beroepsactiviteiten voorafgaandelijk aan de hand van een officieel formulier “Pensioen, beroepsactiviteit en sociale uitkeringen. Verklaring van de toekomstige gepensioneerde” worden aangegeven bij de pensioeninstelling. Ook moet de eventuele werkgever er met een aangetekend schrijven van op de hoogte worden gebracht dat de betrokkene een pensioen geniet. Die werkgever dient bij de pensioeninstelling ook een aangifte te doen aangaande de beroepsactiviteiten uitgeoefend door de door hem tewerkstelde gepensioneerde. Indien het om een gezinspensioen gaat, moet ook de nog werkende echtgeno(o)t(e) van de gepensioneerde zulks aangeven. Er wordt aangenomen dat de aangifte voorafgaandelijk is geschied wanneer die gebeurt binnen 30 dagen na het begin van de activiteiten.

Overschrijden de beroepsinkomsten een bepaalde grens, dan wordt het pensioen ofwel gekort ofwel geschorst. Wordt het toegestane bedrag overschreden met minder dan 15 %, dan wordt het pensioenbedrag voor dat jaar gekort met een percentage dat overeenkomt met dat van de overschrijding van het toegestane bedrag. Wordt het toegestane bedrag overschreden met 15% of meer, dan wordt de uitbetaling van het pensioen voor dat jaar geschorst. De titularis moet dan de onterecht ontvangen pensioenbedragen terugbetalen.

BESCHRIJVING VAN DE MAATREGEL

Op voostel van de Minister van Sociale Zaken en Pensioenen en van de Minister van Middenstand is het toegestane inkomen dat gepensioneerden, die de wettelijke pensioenleeftijd¹ hebben bereikt, kunnen cumuleren met ongeveer 50%² opgetrokken. Deze verhoging geldt dus slechts voor de gepensioneerde mannen ouder dan 65 jaar en voor de

¹ De wettelijke pensioenleeftijd bedraagt nog steeds 65 jaar voor de mannen en wordt voor de vrouwen geleidelijk verhoogd van 60 jaar tot 65 jaar en wel als volgt:

- 61 jaar tussen 1.7.97 en 31.12.99
- 62 jaar tussen 1.1.00 en 31.12.02
- 63 jaar tussen 1.1.03 en 31.12.06
- 64 jaar tussen 1.1.07 en 31.12.08
- 65 jaar vanaf 1.1.09

² Zie K.B van 14.11.02 tot wijziging van het koninklijk besluit van 21 december 1967 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der werknemers en het KB van 14.11.02 tot wijziging van het koninklijk besluit van 22.12.67 tot vaststelling van het algemeen reglement betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen.

gepensioneerde vrouwen ouder dan 62 jaar die hun pensioen cumuleren met beroepsactiviteiten als werknemer of als zelfstandige.

De bovengrenzen voor de gepensioneerden die nog de wettelijke pensioenleeftijd niet hebben bereikt, worden verhoogd met 2%. Voor de personen die uitsluitend een overlevingspensioen genieten en die jonger zijn dan 65 jaar wordt de bovengrens ook met 2 % verhoogd. Ook gepensioneerden met een kind ten laste genieten een verhoging van de bovengrens met 2 %. Voor de nieuwe bovengrenzen die met terugwerkende kracht gelden vanaf 1 januari 2002 verwijzen wij naar bijgaande tabel.³

Het meest in het oog springt de forse verhoging van het pensioen voor de gepensioneerden die de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt. Voor een activiteit als werknemer zonder kinderen ten laste, wordt dit bruto bedrag gebracht van 7.276,05 Euro (293.515 BEF) in 2001 op 10.845,34 Euro (427.500 BEF) per jaar vanaf 1 januari 2002. Voor een activiteit als zelfstandige, gaat het om een netto bovengrens, waarvan het bedrag van 5.820,84 Euro (234.812 BEF) in 2001 wordt gebracht op 8.676,27 Euro (350.000 BEF) vanaf 1 januari 2002.

Deze aanzienlijke verhoging is een eerste stap in een geleidelijke liberalisering van de door gepensioneerden, die de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt, gepresteerde arbeid. In een tweede fase wil de federale regering de gebruikelijke adviesorganen een voorstel voorleggen aangaande de modaliteiten ter afschaffing van de grenzen van de toegestane arbeid, die thans gelden voor de gepensioneerden die de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt.

ADVIES

Is de ondernomen hervorming adequaat?

Eén van de uitgesproken doelstellingen van Minister Vandenbroucke bestaat uit de verhoging van de geldende beperkingen inzake de voor gepensioneerden toegestane arbeid om hen toe te laten om hun levenspeil te vrijwaren.

De Raad van de Gelijke Kansen onderschrijft die doelstelling, maar vraagt zich af of het middel wel is aangepast. Waarom heeft de regering er niet de voorkeur aan gegeven de kleine pensioenen op te trekken? De Raad deelt aldus sommige opmerkingen van de leden van de werknemersorganisaties in desbetreffend advies nr. 1408 van de NAR. Dezen menen immers dat dit niet de juiste methode is om dat doel te bereiken, want *in de praktijk blijkt dat het hoofdzakelijk gaat om gepensioneerden met een behoorlijk pensioen, die nog niet wensen te stoppen met werken. Het is dan ook de groep die over voldoende inkomsten beschikt die het langst wil werken.* Bovendien vinden de leden die de werknemersorganisaties

³ Die bovengrenzen gelden ook voor een de echtgenoot van een gepensioneerde die een gezinspensioen geniet. Voor een beroepsactiviteit als werknemer, bij voorbeeld, indien de echtgenoot nog niet de wettelijke pensioenleeftijd heeft bereikt, geldt een beperking tot 7.421,57 Euro bruto per jaar. Heeft de gepensioneerde een kind ten laste, dan geniet slechts één gezinslid de verhoogde bovengrens (11.132,37 Euro bruto). Heeft de echtgenoot de wettelijke pensioenleeftijd bereikt, dan zijn die bedragen hoger (10.845,34 Euro of 14.556,14 Euro bruto met een, kind ten laste). Deze bovengrenzen mogen in geen geval overschreden worden. Van iemand die een gezinspensioen geniet en van wie het inkomen van de echtgenoot tijdens een kalenderjaar het toegestane bedrag overschrijdt, wordt het pensioen voor dat jaar aldus uitbetaald tegen het percentage voor alleenstaanden. Het verschil tussen het uitgekeerde gezinspensioen en het pensioen voor alleenstaanden zal dus moeten terugbetaald worden.

vertegenwoordigen dat de regering zich eerst moet concentreren op de werkgelegenheidsproblematiek van personen ouder dan 45 jaar alvorens zich te wijden aan de werkgelegenheid ten behoeve van gepensioneerden. Ook zijn zij terughoudend tegenover de tenuitvoerlegging van de tweede fase van de hervorming die zou neerkomen op een volledige vrijmaking van de toegestane arbeid voor de gepensioneerden die de pensioenleeftijd hebben bereikt. Zij menen dat indien de beperkingen inzake toegestane inkomsten voor de gepensioneerden toch volledig zouden komen te verdwijnen, dezen op de arbeidsmarkt in concurrentie zouden treden niet enkel met de doelgroep van de oudere werknemers, maar ook met de jongeren.

De Raad van de Gelijke Kansen is ook niet voor de volledige afschaffing van de beperkingen inzake toegestane arbeid voor de gepensioneerden die de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt.

Daarom vraagt hij ook aan de regering pù de weerslag van dat voorstel te onderzoeken vanuit een genderinvalshoek, om er de repercussies voor mannen en vrouwen van in te kunnen schatten. Hij herinnert eraan dat de regering, telkens zij een voorstel uitwerkt, wordt verondersteld het beginsel toe te passen van de “gender mainstreaming”. Hij betreurt in het bijzonder dat dit beginsel niet in aanmerking werd genomen ten aanzien van de maatregel ter verhoging met haast 50% van de bovengrens van de activiteiten toegestaan voor gepensioneerden die de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt.

In dat verband ontving de Raad graag naar geslacht uitgesplitste statistische gegevens van het aantal mannen en vrouwen die reeds een beroepsactiviteit uitoefenen binnen het kader van de nu reeds voor gepensioneerden toegestane arbeid. Momenteel beschikken de bevoegde diensten immers niet over die gegevens. Van zodra dit gerealiseerd is kan de regering echter de variabele “geslacht” kruisen met de overige relevante variabelen, in het bijzonder de variabele inkomen.

Het risico van de stijging van de inkomensongelijkheden

De Raad vreest dat de afschaffing van de jaarlijkse bovengrenzen voor de toegestane beroepsinkomsten van de gepensioneerden de inkomensongelijkheid tussen de mannen en de vrouwen nog zal aanscherpen.

De Raad meent immers dat deze afschaffing de dualisering zal versterken tussen de goedopgeleide, gezonde gepensioneerden wier professionele vaardigheden gedurende hun hele leven goed worden gevaloriseerd en betaald en de gepensioneerden van wie men geen beroepsarbeid meer verwacht of wier eventuele beroepsarbeid slechts een karige beloning kan opleveren.

Men kan zich aldus bijvoorbeeld moeilijk inbeelden dat een hulpbejaardenhelpster, alleen al gelet op de fysieke vereisten voor het uitoefenen van haar job, na haar 65ste aan de slag zou kunnen blijven. Hooggeschoolde kaderleden daarentegen zouden best wel tot algehele tevredenheid van hun werkgever zinvol aan de slag kunnen blijven. De meeste hogere kaderleden zijn thans echter wel mannen, terwijl de vrouwen eerder terug te vinden zijn onder het uitvoerend personeel of onder de lagere kaderleden.

De keuze om langer te werken, die de gepensioneerden wordt geboden, mag geen feitelijke verplichting worden voor een aantal personen die slechts een heel klein rustpensioen genieten.

De financiering van de wettelijke pensioenen (1ste pijler) moet absoluut worden gewaarborgd en het vertrouwen van de burger in het vervangingsinkomen (1ste pijler) dat hij of zij bij de pensionering geniet, moet absoluut worden hersteld.

De toegestane arbeid en de sociale zekerheid

Bovendien en ongeacht of men nu voor of tegen de totale afschaffing is van de begrenzing van de thans voor gepensioneerden geldende toegestane arbeid, blijft de Raad Gelijke Kansen van oordeel dat de toestand op het stuk van de sociale zekerheid absoluut aan herziening toe is. In de huidige stand van de wetgeving mag een gepensioneerde nooit zijn of haar pensioen cumuleren met de volgende, overeenkomstig de Belgische of een buitenlandse wetgeving toegekende sociale verstrekkingen: werkloosheidsuitkeringen, brugpensioenen, ziekte-uitkeringen, invaliditeitsuitkeringen, uitkeringen voor volledige of gedeeltelijke loopbaanonderbrekingen. Als men weet dat het thans is toegestaan een rustpensioen te cumuleren met één of meer uitkeringen toegekend op grond van de wetgeving inzake schadeloosstelling bij arbeidsongevallen of beroepsziekten, is het dan logisch zulks te weigeren bij arbeidsongeschiktheid?

Trouwens, de gepensioneerden storten gewone bijdragen voor de sociale zekerheid maar zij krijgen geen extra rechten voor hun toegestane arbeid in de sector van de pensioenen. Die mensen mogen dus meer werken, maar ze kunnen hun pensioen niet vervolledigen als dat onvolledig zou zijn of het niveau ervan verhogen.

Het verontrust de Raad dat er zo sterk wordt afgeweken van het beginsel van het cumulverbod van een sociale-zekerheidsuitkering met een inkomen. Na de tweede fase zullen de gepensioneerden een volledig pensioen kunnen cumuleren met een onbegrensd beroepsinkomen. De Raad vindt een dergelijke hervorming niet kunnen, zonder dat de gevolgen ervan op het stuk van de basisbeginselen van de sociale zekerheid zijn onderzocht.

Hij acht het ook onontbeerlijk dat de regering natrekt of er geen tegenstrijdigheid bestaat tussen het door haar gevoerde belastingbeleid ten aanzien van de beroepsinkomens en de vervangingsinkomens voor gepensioneerden en haar intentie om dezen aan te moedigen om te werken.

Ook dient de regering zich te bezinnen over een aantal punten, nl.: welke logica zit er in de geldende wetgeving op het stuk van de cumulatie van vervangingsinkomens uit de sociale zekerheid en inkomens uit arbeid? Heeft het nog zin te praten over “ pensioenleeftijd”? Zorgt de tweede fase van de hervorming, indien zij wordt gerealiseerd, niet voor extra ongelijkheid tussen de gepensioneerden zelf?

De Raad vraagt de regering dan ook dit dossier uitvoerig te analyseren voor zij alsnog een beslissing neemt. Die analyse, waarin ook de bovengenoemde optiek van “gender mainstreaming” niet mag worden vergeten, moet een algemene visie genereren over de problematiek van de voor de gepensioneerden toegestane arbeid, zowel op het stuk van de sociale zekerheid als vanuit een fiscale invalshoek.

De toegestane arbeid en de toekenning van het pensioen tegen gezinstarief

Ook dient er te worden op gewezen dat indien de tweede fase van start gaat, zulks voor de sociale zekerheid een extra kostprijs zal betekenen die vooraf moet worden ingeschat.

Immers, indien de thans geldende beperkingen inzake toegestane arbeid voor gepensioneerden die de wettelijke pensioenleeftijd hebben bereikt worden opgeheven, dan volgt daaruit dat al zij die in die toestand verkeren altijd hun volledige pensioen zullen kunnen blijven genieten, ongeacht de grootte van hun beroepsinkomen of van dat van hun echtgenoot, die ook de wettelijke pensioenleeftijd heeft bereikt.

Bovendien zou zulks onvermijdelijk een stijging van het aantal pensioentrekkers tegen gezinstarief⁴ tot gevolg hebben, aangezien dezen immers een verhoging van 25%⁵ kunnen behouden in vergelijking met het pensioen voor alleenstaanden.

Gelet op wat voorafgaat, onderstreept de Raad dat de ontvangers op een gezinspensioen al een dubbele maatregel genieten op het stuk van toegestane arbeid⁶:

⁴ In de werknemersregeling, wordt een gezinspensioen uitbetaald aan een werknemer van wie de echtgenoot elke beroepsactiviteit – behalve die de door de Koning toegestaan – heeft stopgezet en geen rust- of overlevingspensioen of een als zodanig geldend voordeel geniet, noch een ziekte-, invaliditeits- of onvrijwillige werkloosheidsuitkering bij toepassing van een Belgische of een buitenlandse sociale-zekerheidswetgeving, noch een uitkering wegens loopbaanonderbreking of wegens vermindering van de arbeidsprestaties.

Ontvangen de twee echtgenoten een werknemerspensioen en overtreft het bedrag van het hoogste pensioen gerekend tegen gezinstarief (75%) de som van de beide pensioenen tegen alleenstaandentarief (60%), dan schorst de RVP ambtshalve de uitbetaling van het laagste pensioen om aldus de andere echtgenoot in de mogelijkheid te stellen een gezinspensioen te genieten. Indien de twee gezinsleden zulks echter wensen, dan betaalt de RVP aan elk van hen hun alleenstaandenpensioen uit, ook al is dit financieel minder gunstig dan één enkel gezinspensioen.

Geniet één van de echtgenoten één of meer rust- of overlevingspensioenen toegekend krachtens één of meer Belgische regelingen, andere dan die welke gelden voor de arbeiders, bedienden, mijnwerkers, zeevarenden en werknemers, of krachtens een in den vreemde geldende regeling, dan vormt zulks geen beletsel voor het toekennen van een gezinspensioen aan de andere echtgenoot (bij voorbeeld een zelfstandigenpensioen). Van het bedrag van dat gezinspensioen wordt echter het bedrag van het pensioen van de andere echtgenoot afgetrokken. Is zulks voor de betrokkenen financieel minder gunstig, dan behoudt elk van de echtgenoten zijn alleenstaandenpensioen. Met andere woorden, resorteert één der pensioenen niet onder de werknemersregeling, dan kan de andere echtgenoot een gezinspensioen aanvragen, gekort met het bedrag van het pensioen van de andere echtgenoot. Zulks heeft tot gevolg dat het gezin in totaal niet meer krijgt dan het gezinspensioen (Ministerie van Sociale Zaken, Volksgezondheid en Leefmilieu, Overzicht van de Sociale Wetgeving, uitgave 2000, p. 212).

De regeling ten behoeve van de zelfstandigen is gelijkaardig aan die ten behoeve van de werknemers.

⁵ Ten aanzien van 100% gemiddeld loon bedraagt de verhoging:

75% (gezinstarief) – 60% (alleenstaandentarief) = 15%

Toch moet er de aandacht op worden gevestigd dat 15% overeenkomt met ¼ van 60%, wat toch een verhoging betekent met 25% t.a.v. het pensioen tegen alleenstaandentarief.

⁶ In dat verband moet worden beklemtoond dat het begrip “toegestane arbeid” in alle gevallen van toepassing is op de echtgenoot van de gepensioneerde, ongeacht diens of dier leeftijd. Zo beschikt een rechthebbende zonder kinderen ten laste, die de wettelijke pensioenleeftijd heeft bereikt en die een gezinspensioen geniet, maar wiens of wier echtgenoot bij voorbeeld maar 25 jaar zou zijn thans (bedragen van kracht sedert januari 2002) over de volgende inkomsten:

- 1) rustpensioen + 25% : (gezinstarief):
- 2) arbeid toegestaan aan rechthebbende : 10.845,34 Euro bruto per kalenderjaar uit bezoldigde beroepsactiviteit;
- 3) arbeid toegestaan aan echtgenoot: 7.421,57 Euro bruto per kalenderjaar uit bezoldigde beroepsactiviteit.

- De rechthebbenden op dat soort van pensioen kunnen een toegestane beroepsactiviteit uitoefenen, waarnaast zij integraal of gedeeltelijk hun pensioeninkomsten kunnen behouden.
- De echtgenoot van een rechthebbende kan een toegestane beroepsactiviteit uitoefenen waarnaast de rechthebbende op het pensioen de verhoging van 25% van het rustpensioenbedrag kan behouden.

Wat de financiering van de regeling betreft, herinnert de Raad eraan dat de begroting van pensioenen nu reeds wordt aangevreten door de afgeleide rechten, die steunen op een rolverdeling die direct in tegenstrijd is aan alles waar de gendergelijkheid voor staat en die bovendien ook nog de loonkloof tussen de mannen en de vrouwen in stand houden.

Bovendien wijst de Raad erop dat hij reeds sedert zijn ontstaan ijvert voor de geleidelijke afschaffing van de afgeleide rechten (en dus van het gezinstarief) om de financiële marge die aldus vrijkomt te kunnen gebruiken voor de herwaardering van de kleine rustpensioenen, waarvan de rechthebbenden vaak vrouwen zijn die tijdens hun leven beroepsactief zijn geweest.

Besluit

- De Raad is sceptisch over het effect van de maatregel van de regering op de kleine pensioenen. Hij meent dat hij de ongelijkheid tussen de mannelijke en de vrouwelijke pensioentrekkers nog meer zal doen toenemen.
- De Raad dringt er dan ook bij de regering op aan om een diepgaande analyse uit te voeren van de invloed van de maatregelen op de mannen en de vrouwen teneinde die hypothese te kunnen bevestigen of ontkrachten.
- Om het inkomen van de gepensioneerden te verbeteren acht de Raad van de Gelijke Kansen het van zijn kant meer aangewezen om de kleine pensioenen, toegekend in het kader van de eerste pijler, te verhogen veeleer dan de beperkingen inzake toegestane arbeid af te schaffen.

bijlage

TOEGESTANE ACTIVITEITEN VOOR DE GEPENSIONEERDEN VANAF 2002:

(De vroegere bedragen zijn ook verhoogd met 2%). Met de leeftijden en de rechten wordt rekening gehouden in de maand van de verjaardag of, eventueel, op de ingangsdatum van het rust- of overlevingspensioen.

Beroepsarbeid als :	Rustpensioen of rust- en overlevingspensioen vóór de wettelijke pensioenleeftijd (1)	Uitsluitend overlevingspensioen voor 65 jaar (1)	Rustpensioen, rust- en overlevingspensioen, of overlevingspensioen na de wettelijke pensioenleeftijd (1)
Werknemer (2) (bruto beroepsinkomsten) -zonder kinderen ten laste	€ 7.421,57 (299.385 BEF)	€ 14.843,13 (598.771 BEF)	€ 10.845,34 (437.500 BEF)
-met kinderen ten laste (3)	€ 11.132,37 (449.078 BEF)	€ 18.553,93 (748.464 BEF)	€ 14.556,14 (587.193 BEF)
Zelfstandige (2) (netto beroepsinkomsten) -zonder kinderen te laste	€ 5.937,26 (239.508 BEF)	€ 11.874,50 (479.016 BEF)	€ 8.676,27 (350.000 BEF)
-met kinderen ten laste (3)	€ 8.905,89 (359.262 BEF)	€ 14.843,13 (598.771 BEF)	€ 11.644,90 (469.754 BEF)

- (1) De pensioenleeftijd bedraagt 65 jaar: ten gevolge van de geleidelijke verhoging van de pensioenleeftijd voor de vrouwen, bedraagt die nu 62 jaar (behalve voor zeevarenden, mijnwerkers en het varend personeel van de burgerluchtvaart). Voor het mannelijke en het vrouwelijk overheidspersoneel bedraagt de pensioenleeftijd 65 jaar.
- (2) Voor een beroepsactiviteit als werknemer wordt rekening gehouden met het brutoloon, voor een beroepsactiviteit als zelfstandige wordt rekening gehouden met de netto beroepsinkomsten. De netto beroepsinkomsten voor een zelfstandige staan gelijk met 80% van de bruto inkomsten voor een werknemer.
- (3) Indien er kinderen ten laste zijn worden die begrenzings verhoogd met 3.710,80 Euro (149.693 BEF) bruto per jaar beroepsactiviteit als werknemer en met 2.968,63 Euro (119.754 BEF) netto per jaar beroepsactiviteit als zelfstandige.